

REKOMENDACIJOS MEDICINOS DARBUOTOJŲ APSAUGAI NUO COVID-19 VIRUSO MINIMALŪS SAUGOS IR SVEIKATOS REIKALAVIMAI SAUGOS IR SVEIKATOS UŽTIKRINIMO GARANTIJOS

1. Rekomendacijos dėl medicinos darbuotojų apsaugos nuo COVID-19 viruso minimalių reikalavimų parengtos vadovaujantis:

1.1. Lietuvos higienos norma HN 47-1:2012 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. V-946.

1.2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 186 „Dėl sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų asmeninių apsauginių priemonių, dėvimų teikiant paslaugas sergantiems ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir naudojimosi jomis taisyklių patvirtinimo“.

1.3. Geros praktikos vadovu „Rizika darbuotojų sveikatai ir saugai sveikatos priežiūros sektoriuje“ <https://www.vdi.lt/AtmUploads/RizikaDSSsveikatosprieziura.pdf>.

1.4. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro pranešimu „Dėl asmeninių apsaugos priemonių (AAP) poreikio sveikatos priežiūros įstaigose, kuriose gydomi pacientai, galimai užsikrėtę ar sergantys koronavirusu COVID-19“

<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/novel-coronavirus-personal-protective-equipment-needs-healthcare-settings.pdf>

1.5. Europos Komisijos 2020 m. kovo 13 d. rekomendacija „Dėl atitikties vertinimo ir rinkos priežiūros procedūrų atsižvelgiant į COVID-19 grėsmę“.

2. Kolektyvinės, organizacinės apsaugos priemonės asmens sveikatos priežiūros įstaigose

Siekiant kad nebūtų pakenkta medicinos darbuotojų sveikatai, svarbu darbo vietose užtikrinti tinkamą ventiliaciją ir pakankamą higienos reikalavimų laikymąsi (dezinfekcija).

Techninės apsaugos priemonės yra: skyrių suplanavimas, patalpų atskyrimas, ventiliacijos priemonės (kryptinis oro srautas, oro apykaita, neigiamas slėgis), filtravimo priemonės (HEPA filtrų sistemos, išleidžiamo oro kontrolė) ir sterilizacijos priemonės (pagal standarto EN 1946 4 dalį) [1.3, 3.3.2 sk.].

Pacientui, sergančiam arba kai įtariama, kad serga COVID-19, kurio sukėlėjai plinta oro lašeliniu būdu, taikomos standartinės ir papildomos izoliavimo priemonės: pacientas stacionarioje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje guldomas į izoliavimo palatą, kurioje nustatytas neigiamas slėgis; nesant palatos, kurioje nustatytas neigiamas slėgis, pacientas guldomas į atskirą vienvietę palatą arba į palatą, kurioje guli pacientai, sergantys (remiantis klinika ir diagnoze) ta pačia infekcija; palatos durys visą laiką turi būti uždarytos [1.1, 21 p.]. Kontaktai su pacientais turėtų būti ribojami tik tiek, kiek būtina paciento priežiūrai [1.5].

Prie ligonių izoliavimo arba darbo patalpų, laboratorijų, atliekančių ligonių klinikinės medžiagos laboratorinius tyrimus, skalbyklų, kur skalbiami ligonių, sergančių ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis skalbiniai, turi būti patalpos (kambariai, prieškambariai, vietos), skirtos darbuotojams (gydytojams, slaugytojams, laborantams, valytojoms ir kitiems) persirengti (apsirengti ir nusirengti asmenines apsaugines priemones). Šiose patalpose turi būti: kabykla ir pakaba rūbams, rankų plovimo ir dezinfekcijos įranga (plautuvė, dozatoriai skystam muilui ir dezinfekcijos

priemonei), dėtuvė vienkartiniams rankšluosčiams (servetėlėms), indas su dangčiu ir plastikiniu įklotu naudotiems vienkartiniams rankšluosčiams (servetėlėms), indai instrumentams, pirštinėms dezinfekuoti, indai, maišai rūbams ir medicininėms atliekoms rinkti [1.2, 4 p.].

Sveikatos priežiūros įstaigoje turi būti parengtas infekcijų kontrolės procedūrų vadovas [1.1, 9 p.], kuris turi būti tikslinamas, papildomas, atsižvelgiant į sveikatos priežiūros įstaigoje teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas, atliekamas procedūras, turimus (naudojamus) medicinos prietaisus bei valymo, dezinfekcijos, sterilizacijos priemones ir įrangą [1.1, 10 p.].

Aplinkos (patalpų, daiktų, įrenginių, kurie nėra medicinos prietaisai), paviršių valymas arba valymas ir dezinfekcija turi būti atliekami vadovaujantis higienos planu [1.1, 115 p.]. Dažnai liečiami rankomis aplinkos (patalpų, daiktų, įrenginių) paviršiai valomi arba valomi ir dezinfekuojami keletą kartų per dieną [1.1, 118 p.]. Nuolatinis patalpų valymas arba valymas ir dezinfekcija atliekamas šia tvarka: pradedamas nuo švariausių patalpų ir užbaigiamas nešvariausiose patalpose (tualetuose), valomi arba valomi ir dezinfekuojami baldai, įrenginiai, aplinkos daiktų paviršiai, baigiama grindimis [1.1, 119 p.].

3. Asmeninės apsaugos priemonės (AAP) asmens sveikatos priežiūros įstaigoje.

Darbuotojai pagal darbo pobūdį turi būti aprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis vadovaujantis Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. A1-331 nustatyta tvarka, kurios turi atitikti 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/425 dėl asmeninių apsaugos priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 89/686/EEB (OL 2016) nustatytus reikalavimus.

Teikiant paslaugas asmenims, sergantiems ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis, būtina dėvėti specialias asmenines apsaugos priemones [1.1, 30 p.]:

3.1. Apsauginiais drabužiais (chalatais, kostiumais, prijuostėmis) [1.1, 25.1 p.]. Chalatas (chirurginis, laboratorinis) turi būti su raiščiais, apjuosiančiais kaklą ir liemenį, su elastiniais rankogaliais [1.2].

3.2. Pirštinėmis (latekso, nitrilo/polichlorpreno, vinilo ir kitos) [1.1, 25.1 p.], [1.2]. Pirštinės, mūvimos dirbant arba turint sąlytį su biologiniais veiksniais, turi atitikti standarte EN 455 nustatytus tikrinimo kriterijus, pagal kuriuos svarbu, kad latekso pirštinės būtų be pudros ir nesukeliančios alergijos. Pirštinės turėtų būti su atnaromis, į kurias būtų galima susikišti chalato arba apsauginio apsiausto rankogalius [1.3, 3.3.3 sk.].

3.4. Galvos apdangalais (medicininėmis kepuraitėmis, gobtuvais) [1.1, 25.2 p.], [1.2].

3.5. Akių ir veido apsauginėmis priemonėmis (akiniiais, veido skydeliais, akiniais su šoniniais skydeliais ir kt.) [1.1, 25.3 p.] [1.2].

3.6. Kvėpavimo takų asmeninėmis apsaugos priemonėmis (respiratoriais) [1.1, 25.4 p., 31 p.]. Respiratoriai, turi užtikrinti biologinių dalelių filtravimą. Dezinfekuotojai ir kiti asmenys, atliekantys aplinkos nukenksminimą cheminėmis priemonėmis, privalo dėvėti respiratorius, filtruojančius užkrečiamųjų ligų sukėlėjus ir cheminių priemonių daleles, garus, dujas, aerozolius [1.2]. Daleles filtruojantis 2 arba 3 klasės respiratorius - tai veido kaukė su filtru, kurio dalelių įkvepiamame ore filtracijos efektyvumas ne mažiau kaip 94 proc. (2 klasė FFP2) arba ne mažiau kaip 99 proc. (3 klasė FFP3) [1.1, 4 p.] [1.4]. Filtruojamosios puskaukės klasifikuojamos pagal Europos standartus (EN 149; filtruojamoji kaukė (angl. filtering face piece)). Žymomis „S“ (kietasis (angl. solid) – sulaiko vandeninius aerozolius ir daleles) ir „SL“ (kietasis ir skystasis (angl. solid and liquid) – sulaiko vandeninius ir aliejinius aerozolius ir daleles). Produktai, nuo 2001 m. išbandyti pagal naująjį standartą EN 149, apsaugo ir nuo smulkių dulkių dalelių (S), ir nuo skysčių aerozolių (SL), todėl reikšmingo „S“ ir „SL“ skirtumo nebėra. Siekiant sumažinti pasipriešinimą kvėpuojant, gaminamos ir kaukės su iškvėpimo vožtuvu [1.3, 3.3.2 sk.].

3.7. Apsaugine avalyne, vienkartiniais neperšlampančiais batų dangalais [1.1, 25.5 p.]. Daugkartinė apsauginė avalynė turi būti neperšlampama, tinkama valyti ir dezinfekuoti [1.1, 28 p.].

Asmeninės apsaugos priemonės turi būti laikomos darbo vietoje. Turi būti įrengtos atskiros spintos arba spintos su pertvaromis darbuotojų apsauginiams drabužiams bei avalynei ir asmeniniams drabužiams bei avalynei ir daiktams laikyti [1.1, 26 p.]. Prie darbuotojų persirengimo patalpų turi būti spintos (lentynos, dėžės) švarių rūbų, pirštinių ir kitų asmeninių apsauginių priemonių atsargoms laikyti, indams, neinfekuotoms medicininėms atliekoms sudėti, uždengiamos arba uždaromos lentynos arba užtraukiami plastikiniai maišai dezinfekuotai avalynei laikyti [1.2, 6 p.].

Darbuotojų apsauginiai drabužiai, avalynė, rankų, veido, kvėpavimo takų apsauginės priemonės gali būti vienkartinės arba daugkartinio naudojimo. Daugkartinio naudojimo asmeninės apsauginės priemonės valomos ir dezinfekuojamos pagal gamintojų instrukcijas [1.1, 26 p.].

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas kvėpavimo takams apsaugoti turėtų būti naudojami respiratoriai su FFP2 ar FFP3 tipo filtrais. Kvėpavimo takų apsaugos priemonės turi atitikti joms taikomus esminius sveikatos apsaugos ir saugos reikalavimus, kurie įtvirtinti 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/425 dėl asmeninių apsaugos priemonių (toliau – Reglamentas) II priede.

AAP atsargų poreikius siūloma vertinti atsižvelgiant į šiuos rodiklius [1.4]:

- pacientų būklės sunkumą,
- pacientų skaičių;
- personalo ir pamainų skaičių;
- kritinės būklės pacientų skaičių.

AAP kiekis priklauso nuo bendro įtariamų ir patvirtintų atvejų skaičiaus, atvejų sunkumo ir hospitalizacijos trukmės. Rekomenduojamas AAP komplektų skaičius:

Kai įtariama, kad pacientas užsikrėtęs COVID-19, turi būti 3-6 AAP rinkiniai (skaičiuojant vienam pacientui):

- 1–2 slaugytojams,
- 0–2 slaugytojų padėjėjams,
- vienas gydančiam gydytojui,
- vienas valymo paslaugas teikiančiam personalui.

Kai pacientas, užsikrėtęs COVID-19, serga nesunkiai, turi būti 14–15 AAP rinkiniai (skaičiuojant vienam pacientui per dieną):

- 6 slaugytojams,
- 1–2 slaugytojų padėjėjams,
- 2–3 gydančiam gydytojui,
- 3 valymo paslaugas teikiančiam personalui.

Kai pacientas, užsikrėtęs COVID-19, sunkiai serga ar yra kritinės būklės, turi būti 15–24 AAP rinkiniai (skaičiuojant vienam pacientui per dieną):

- 6–12 slaugytojams,
- 3–6 slaugytojų padėjėjams,
- 3 gydančiam gydytojui,
- 3 paslaugas teikiančiam personalui.

4. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimo garantijos, galiojančios paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino metu.

Jei asmens sveikatos priežiūros įstaigos (toliau – API) darbuotojas (-ai) turi pagrindo manyti, kad darbdavio organizuotos kolektyvinės ar/ir išduotos asmeninės apsaugos priemonės asmeninės apsaugos priemonės neužtikrina darbuotojų saugos ir sveikatos, ir bus pakenkta jo (-ų) sveikatai, nedelsiant informuoja savo tiesioginį ir/ar padalinio vadovą ir/ar darbdavio įgaliotą ar darbdaviui atstovaujantį asmenį (toliau – įgalioti asmenys) apie galimus darbo organizavimo neatitikimus

darbuotojų saugą ir sveikatą reglamentuojančiuose teisės aktuose bei šiose rekomendacijose įtvirtintiems reikalavimams.

Jeigu ASPĮ įgalioti asmenys nesiima veiksmų pažeidimams pašalinti ir užtikrinti, kad būtų garantuota darbuotojų sauga ir sveikata arba nesustabdo darbų, ASPĮ darbuotojas telefonu ar elektroniniu paštu (kontaktiniai Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) duomenys pridedami) kreipiasi su prašymu/skundu į atitinkamą VDI teritorinį skyrių, kurio administruojamoje teritorijoje veikia ASPĮ, nurodydamas: ASPĮ pavadinimą ir adresą; įgaliotus įstaigos asmenis, į kuriuos jis kreipėsi siekdamas užtikrinti saugą ir sveikatą arba sustabdyti darbus; savo, kitų asmenų, galinčių pateikti paaiškinimus, kontaktinius duomenis.

VDI teritoriniame skyriuje, gavus ir užregistravus ASPĮ darbuotojo (-ų) prašymą, teritorinio skyriaus vedėjas ar jo funkcijas atliekantis asmuo nedelsiant paskiria VDI inspektorių ginčui tarp darbdavio ir darbuotojo dėl darbuotojo atsisakymo dirbti motyvuojant, jog negarantuota darbuotojų sauga ir sveikata, spręsti.

Ginčas nagrinėjamas ir sprendžiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 3 punkte, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarime „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ Nr. 207, Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2013 m. lapkričio 22 d. įsakyme „Ginčo tarp darbdavio ir darbuotojo, atsisakius darbuotojui (darbuotojams) dirbti, kai darbo sąlygos neatitinka darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, nagrinėjimo bei sprendimų dėl darbų sustabdymo priėmimo tvarkos apraše“ Nr. V-488 (2017 m. rugsėjo 13 d. įsakymo Nr. EV-179 redakcija), Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2020 m. kovo 16 d. įsakyme „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ūkio subjektų priežiūros organizavimo karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje metu“ Nr. V-70 įtvirtintomis nuostatomis.

VDI inspektorius, per įmanomai trumpą laiką, telefonu ir/ ar elektroniniu paštu, internetinio ryšio priemonėmis susisieikia su prašymą pateikiančiu darbuotoju, kitais nurodytais darbuotojais bei įstaigos įgaliotais asmenimis, prašydamas pateikti paaiškinimus, kuriuos fiksuoja jam priimtinais būdais (užrašydamas raštu, darydamas garso įrašus ir kt.), taip pat prašydamas pateikti, jei įmanoma, darbo vietos, darbo aplinkos, organizuotų kolektyvinių apsaugos priemonių nuotraukas, filmuotus ar kitais būdais fiksuojamus vaizdus, išduotų ir naudojamų AAP bei jų įsigijimo, įvertinimą bei atitiktį teisės aktų nustatytiems reikalavimams patvirtinančių dokumentų skenuotas kopijas, nuotraukas, kitus sprendimui priimti reikalingus įrodymus.

Įvertinęs pateiktus paaiškinimus bei dokumentus, VDI inspektorius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies, Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. A1-331, 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/425 „Dėl asmeninių apsaugos priemonių, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 89/686/EEB“ nuostatomis bei atsižvelgdamas į Komisijos rekomendaciją (ES) 2020/403 "Dėl atitikties vertinimo ir rinkos priežiūros procedūrų atsižvelgiant į COVID-19 grėsmę", priima sprendimą.

Jei atlikto tyrimo išdavoje, VDI inspektorius nusprendžia, kad darbdavio organizuotos ir įdiegtos kolektyvinės bei išduotos AAP yra pakankamos, kad būtų užtikrinta dirbančiųjų ASPĮ sauga ir sveikata, surašo sprendimą darbuotojo (-ų) prašymo netenkinti ir apie priimtą sprendimą telefonu informuoja suinteresuotus asmenis bei išsiunčia sprendimo kopijas žinomais adresais elektroniniu paštu.

Jei prašymą teikęs darbuotojas (-ai) nesutinka su VDI inspektoriaus sprendimu, jis gali pateikti skundą Lietuvos Respublikos vyriausiajam darbo inspektoriui elektroniniu paštu info@vdi.lt. Skundai dėl VDI inspektoriaus veiksmų nagrinėjami teisės aktų nustatyta tvarka.

Jei atlikto tyrimo išdavoje, VDI inspektorius nusprendžia, kad darbdavio organizuotos ir įdiegtos kolektyvinės priemonės bei išduotos AAP nėra pakankamos, kad būtų užtikrinta dirbančiųjų ASPĮ sauga ir sveikata, jis surašo ASPĮ darbdaviui atstovaujantiems asmeniui reikalavimą R2, reikalaujantis sustabdyti darbus, kol nebus įgyvendintos atitinkamos darbuotojų saugą ir sveikatą užtikrinančios priemonės. Darbuotojų saugą ir sveikatą užtikrinančios priemonės nurodomos prie reikalavimo R2 pateikiamame priede. Apie reikalavimą sustabdyti darbus telefonu informuojami darbdaviui atstovaujantis ar jo įgaliotas asmuo, prašymą pateikęs darbuotojas, kiti suinteresuoti asmenys. Reikalavimo R2 originalas/kopija išsiunčiama darbdaviui, darbdaviui atstovaujantiems ar jo įgaliotam asmeniui elektroniniu paštu.

Jei darbdavys atsisako vykdyti VDI inspektoriaus reikalavimą sustabdyti darbus ir nesiima priemonių, kurios užtikrintų dirbančiųjų saugą ir sveikatą, nurodytų prie reikalavimo R2 pridėtame priede, VDI inspektorius apie tai informuoja VDI vadovybę, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrą – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovą, prašydamas imtis adekvačių priemonių darbuotojų saugai ir sveikatai ASPĮ užtikrinti.

VDI teritorinių skyrių kontaktai:

VDI Kauno teritorinis skyrius: el. p. kaunas@vdi.lt, tel. (8 37) 33 85 06

VDI Klaipėdos teritorinis skyrius: el. p. klaipeda@vdi.lt, tel. (8 46) 49 50 64

VDI Panevėžio teritorinis skyrius: el. p. panevezys@vdi.lt, tel. (8 45) 43 01 95

VDI Šiaulių teritorinis skyrius: el. p. siauliai@vdi.lt, tel. (8 41) 52 46 35

VDI Vilniaus teritorinis skyrius: el. p. vilnius@vdi.lt, tel. (8 5) 210 4721